
L I M B U R G

Maandelijks Tijdschrift voor Limburgse Geschiedenis, Oudheidkunde, Kunst en Folklore

——— Stichter : Osw. Robyns, pr. ———

PIERRE LOYSEL,

tweede prefect van het Departement van de Nedermaas (1801-1805).

Het toeval heeft gewild dat bij het doorbladeren van de oude archieven van de « Glacerie de Saint-Gobain » mijn oog gevallen is op de naam van Pierre Loysel, die eens prefect geweest is van het Departement van de Nedermaas.

Sedert jaren betrokken in de werkzaamheden dezer maatschappij, ging mijn belangstelling naar het curriculum vitae van deze man die eens tot het personeel behoorde, en aldus werd het mij vergund enkele gegevens te verzamelen die ik graag aan de lezers van « Limburg » ten beste geef.

Pierre Loysel werd geboren te Saint-James (Manche) op 20 Km. ten Z. van Avranches, op 5 April 1751. (1)

Tussen zijn voorouders noemde hij graag Antoine Loisel, een beroemd rechtsgeleerde uit de XVIe eeuw (1536-1617), en in de Assemblée heeft hij eens een voorstel gedaan een bijzondere hulde te brengen aan deze voorzaat.

Men vindt hem terug in de Glacerie de Saint-Gobain in

(1) Zijn geboorteakte heb ik niet teruggevonden gezien al de archieven van het departement van de Manche vernield werden tijdens de laatste oorlog. Ik vond echter wel zijn doopakte.

1775 als « aide de fabrique » met een wedde van 1000 livres, 200 livres buitengewone vergoeding, 50 livres voor onderhoud van zijn hof, 50 voor meubels en 35 voor kaarsen. Hij was alsdan 24 jaar oud en waarschijnlijk voordien reeds werkzaam in gemelde maatschappij.

Uit de bewaarde stukken kan men afleiden dat hij van nabij zijn weddebedrag volgde, want op 1 Maart 1782 werd geantwoord op een verzoek van zijnentwege, nadat hem hulde werd gebracht voor zijn eerlijkheid en zijn toegewijde diensten, « dat er zeker onderscheid moest gemaakt worden tussen de eerste drie beambten die op de directeur volgen wat de aard hunner betrekking betreft en de mindere of meerdere dienstancienniteit ».

Op dit ogenblik bedroeg de wedde van Loysel 2.350 livres en men kent hem daarbij nog sommige bijkomende vergoedingen toe.

Reeds in die tijd werd hij er mede belast een geschikte vestigingsplaats te zoeken voor een nieuwe bedrijfstak ; daar deze plaats zich in een beboste streek moest bevinden, ziet men hem de wouden van Eu, Berry, de Bourbonnais, de Blessois, van Champagne doorkruisen. Zelfs werd de gedachte geopperd een vestiging in Vlaanderen in overweging te nemen.

In December 1788 wordt aan Loysel te Saint-Gobain de zoutverwerking toevertrouwd, maar een incident doet zich voor : Loysel schrijft rechtstreeks aan de Beheerraad over het hoofd heen van zijn directeur, M. Delaunay Deslandes, en maakt opmerkingen in verbnd met bedrijfslokalen ; de Compagnie laat hem echter weten :

(qu'elle) « le trouve aussi déplacé que peu respectueux que vous traitiez d'égal à égal avec elle, ce qui n'est jamais arrivé à M. Deslandes et à M. Dupuy et ne souffrirait en aucun temps le manque de subordination. Elle veut bien se persuader que cela n'a pas été votre intention ». (2)

Zo komen we tot de revolutionaire tijd.

(2) Archives Nationales, Parijs, 26 A Q. 1 (Papiers de M^r de Ste FERÉ).

De Directeur van de Glacerie de Saint-Gobain was toen M. Dupuy. Hij kwam van Tourlerville en ving zijn functie aan in April 1789. Hij was nieuweling in de streek zodat het geen wonder is dat, bij de zwaarwichtige politieke gebeurtenissen, M. Loysel, die reeds 14 jaar te Saint-Gobain was en er gold als een ondernemend man, over een aanzienlijke invloed beschikte.

Hij maakte deel uit van de eerste vergadering van de « Assemblée du district » van Chauny en bij de vorming van de departementale administratie werd hij tot ondervoorzitter aangesteld naast Marie Maurice Rivoire, « ex-curé de Gandelu, vicaire episcopal de Marolles, évêque de l'Aisne » die tot voorzitter benoemd werd.

Deze aanstellingen waren niet naar de zin van de Beheerraad van de maatschappij, die herhaalde malen haar afkeuring liet blijken aangaande het opnemen van functies door haar medewerker.

De toon in de briefwisseling is kenschetsend : een brief gericht van uit Saint-Gobain aan een der leden van de Raad in het buitenland luidt aldus :

« Il est naturel d'écrire à M. Loysel avec tous les ménagements dont vous êtes capable : il ne nous fit jamais beaucoup de bien, mais il peut nous faire beaucoup de mal, aussi, une lettre de remerciements en termes généraux serait bien suffisante, car, s'il nous eût consulté pour ces nouvelles dignités, il ne les aurait pas acceptées ; il faut savoir céder aux circonstances. »

Op 7 September 1791 werd Loysel verkozen tot afgevaardigde van de Aisne in de wetgevende Assemblée, als 3e op 12 met 375 stemmen op 597 kiezers. Zijn verkiezing werd bij de Compagnie slechts zeer koud onthaald, vooral toen hij enkele desiderata naar voor bracht omtrent het behoud van zijn betrekking en de uitkering van zijn wedde. Aangaande het eerste verzoek werd hem medegedeeld dat, gelet op zijn vroegere diensten, hij zijn betrekking zou mogen hernemen na afloop van zijn mandaat ; aangaande het tweede punt

« qui concerne la conservation de vos appointements tandis que vous toucherez ceux de votre députation, nous paraît impossible à adopter,

....., car on reprocherait toujours à la Compagnie d'avoir payé des appointements dans une province à un homme qui, non seulement n'y pouvait plus faire de service mais encore qui recevait le double d'appointements du Gouvernement pour le servir dans un objet absolument étranger à la Compagnie ».

Welk was zijn rol in de Assemblée ?

Op 25 November 1791 schreef een der administrateurs aan een collega over Loysel :

« n'ayant point de voix, il y a lieu de croire que ses talents seront enfoncés dans les comités : il n'en agira pas moins quoiqu'on n'en entende pas parler ».

Het bleek wel, ook uit andere gegevens, dat Loysel een zeer zwakke stem had en aamborstig was ; zoals voorzien werd, was hij zeer actief in de commissies ; deel uitmakend van de meerderheid verzette hij zich o.m. tegen de vervreemding van de staatsbossen, en eiste, voor een mij onbekende reden, de afbraak van de Porte Saint-Denis.

Op 6 September 1792 werd hij opnieuw verkozen als lid van de Convention. Hij bracht zijn stem uit voor de ter dood veroordeling van Lodewijk XVI, maar met opschorsing, tot het volk de nieuwe grondwet zou aanvaard hebben.

Hem werd een opdracht toevertrouwd als commissaris in het Departement du Nord. In de vergadering hield hij zich vooral bezig met vraagstukken betreffende de assignaten en de muntsoorten : hij deed o.m. kleine koperen pasmunten van 5 cm. en metalen assignaten slaan.

Op 23 vendémiaire an 4 (15 October 1795) werd Pierre Loysel lid van de Conseil des Anciens, echter niet meer als afgevaardigde van de Aisne, maar van het Manche-departement alwaar hij verkozen werd met 285 stemmen op 423 stemgerechtigden.

Hij nam deel aan besprekingen betreffende financiën, salpeter en poeder, zout, onkosten in strafzaken, enz...

Op 1 prairial an 6 (20 Mei 1798) werd hij benoemd tot lid van de Regie van de Registratie en der Nationale Domeinen in

vervanging van de citoyen Lebreton die met rust ging (3). In deze functie werd hij op 2 brumaire an 10 (2 November 1801) bij besluit van de eerste Consul tot prefect aangesteld van het departement van de Nedermaas.

Met veel omhaal van woorden aanvaardt hij zijn nieuw ambt en in zijn persoonlijk dossier, op een schrijven waarin hij aanbiedt zijn dankbetuiging te komen uiten bij Chaptal, Minister van Binnenlandse Zaken, staat in margine, betekenisvol, vermeld « inutile, il est chaque jour chez le ministre ».

In deze periode was, volgens een door hem op 21 germinal an 10 (11 April 1802) opgestelde nota, zijn persoonlijke toestand aldus : gehuwd, zonder kind, briefwisselend lid van de Académie des Sciences, ongeveer 5000 livres inkomsten. (4)

Hij werd geïnstalleerd te Maastricht tijdens een plechtige zitting op 21 frimaire an 10 (12 December 1801). Al de gevestigde overheden, de openbare ambtenaren, de legerstaf, de corpsoversten waren te 11 u. in de prefectuur aanwezig. De grote klok werd geluid om aan deze plechtigheid luister bij te zetten. De leden van de Raad van de prefectuur, samen met de secretaris-generaal, begaven zich naar het appartement van Loysel en begeleidden hem naar de grote zaal waar hij de gelukwensen in ontvangst nam van de vergaderde overheden. Nadat hij de voor hem bestemde plaats had ingenomen werd door de secretaris-generaal lezing gegeven van het benoemingsbesluit. Dan verklaarde de conseiller de prefecture Hennequin Loysel als in zijn ambt geïnstalleerd en hield een toespraak waarin hij hulde bracht aan de vorige prefect J. H. B. Ferrand en lof aan de eerste Consul wiens wijsheid zich in al zijn volheid liet uitstralen door de keuze die hij had laten vallen op Pierre Loysel ; « votre réputation, voegde hij er bij, vous a devancé ; nous possédons en vous un préfet éclairé, aussi versé dans la législation que dans la partie administrative ».

Loysel antwoordt als volgt :

(3) Archives Nationales, A F III, 524 (dossier 3385, n° 2).

(4) Ibidem, F 1b, II, Meuse-Inférieure, 2.

« Citoyens,

« J'éprouve la satisfaction la plus vive, en devenant un des fonctionnaires publics de ce département ; j'y viens partager avec vous les sentimens de reconnaissance dûs au premier Consul.

« Depuis 18 siècles, les habitans du Nord et du Midi de la France, avaient fait des efforts impuissans pour reprendre leurs anciennes relations : c'était bien toujours la même famille, mais les branches en étaient séparées ; elles avaient subi le joug de divers conquérans, perdu la faculté de se donner des lois ; elles étoient obligées d'obéir à celles qui leur étoient imposées, cependant leur bienveillance, leur amitié réciproque n'étaient point altérées ; il ne leur manquait qu'une occasion favorable pour rentrer dans leurs droits et rétablir les limites que la nature avait tracées à leur territoire. Elle s'est présentée et a opéré la révolution que le premier Consul vient de terminer si glorieusement en donnant la paix au monde et nous rendant à nos premières affections.

« Les privations que nous avons éprouvées vont enfin disparaître.

« Le Génie de la République a ouvert devant nous la carrière du bonheur, il nous la montre dans les travaux de l'agriculture, de l'industrie et du commerce, il nous invite à la parcourir ; plus heureux que nos pères, nous allons en goûter les fruits. Cette jouissance nous rappellera sans cesse la gloire immortelle de nos guerriers, l'amour paternel d'un gouvernement juste et fort, respecté au dehors, veillant sans cesse pour la conservation de notre liberté, et protégeant au dedans, nos personnes et nos propriétés.

« Citoyens, je désire vivement pouvoir contribuer à la prospérité générale de ce département et au bonheur particulier de chacun de ses habitans. » (5)

Over de administratie van Loysel in Maastricht heb ik niet veel gegevens kunnen verzamelen (6). Ik vernam dat hij er zijn ambt ernstig ter harte nam en bijzondere belangstelling toonde voor de wetenschappen, inzonderheid voor de chemie.

Anderen zullen wellicht, en meer uitgebreider dan ik dit zou kunnen doen, willen handelen over deze periode die zich uitstrekt tot op 14 floréal an 13 (4 Mei 1805). Bij keizerlijk besluit van deze datum, ondertekend in Alexandrië, wordt Loysel benoemd tot prefect van het Pô-departement (Turijn). De Minister van Binnenlandse Zaken richt hem het verzoek zich dadelijk naar Milaan te begeven.

Op 10 prairial (30 Mei 1805) was Loysel te Parijs en schrijft

(5) Archives Nationales — F 1b, I, 166 (dossier 37).

(6) Ibidem, F 1c, III, Meuse Inférieure 5 ; F 7, 3682 — Meuse Inférieure ; F 7 — 8065.

naar de Minister van Binnenlandse Zaken, Champagny : « Je désire vivement arriver à Turin avant que Sa Majesté Impériale et Royale et vous ayez quitté Milan. Je vais immédiatement continuer ma route pour aller recevoir vos ordres ». Op 19 prairial (8 Juni) is hij in Turijn. Hier wacht hem een eerste teleurstelling. Toen hij zijn intrek wilde nemen in de prefectuur, liet hem de maire van Turijn weten dat aldaar geen huisvesting mogelijk was daar er zich geen enkel meubel in bevond. Alle meubelen waren inderdaad weggenomen. Terstond richtte zich Loysel tot de Minister van Binnenlandse Zaken, stelt de ongehoorde handelwijze vast, « qui affaiblit la considération dont j'ai besoin » en vraagt de dringende tussenkomst van de Minister.

Ook de reis van Maastricht naar Turijn was geen meevaller. De Minister trekt de aandacht van de Keizer op het feit dat de som van 10 fr. per dag niet kan volstaan. Hem wordt dan een bedrag van 3000 fr. toegekend door de Keizer op 30 messidor an 13 (19 Juli 1805). (7)

Turijn was een zeer voorname préfectuur. Wij konden niet veel terugvinden over Loysels activiteit aldaar, tenzij een naamloze klacht tegen alle ambtenaren van Turijn. Wat de prefect betreft, werd er in deze klacht gezegd :

« que votre Excellence (Champagny) juge de son administration par un préfet qui ne s'occupe qu'à faire de l'argent »

Op deze klacht, die hem werd overgemaakt, antwoordt Loysel zeer gevat :

« l'anonyme annonce que je ne m'occupe qu'à faire de l'argent. J'aurais désiré qu'il eût spécifié quelques faits afin de comprendre le sens de ce qu'il veut dire : sont-ce des affaires de négoce ou d'intérêt de quelque espèce que ce soit ? Je lui abandonne avec plaisir les capitaux et les intérêts de ce qu'il aurait pu ou pourrait découvrir. Sont-ce des présents ? Je présume que l'on connaissait assez mon caractère pour qu'on ne m'en ait pas offert. Serais-je à charge à ceux qui m'inviteraient ? Je reçois chez moi ceux qui me font l'honneur d'y venir : je ne vais pas courant les maisons, ni les sociétés et je m'en trouve bien. Que

(7) Archives Nationales AF 152 (dossier 1062, n° 16).

veut-il donc dire ? Est-ce de la rentrée des contributions dont il se plaint ? Je conviens que je n'ai rien négligé pour la mettre au courant et je pense là avoir rempli mon devoir, pour l'intérêt du Trésor public et même pour celui des contribuables qu'il me faudrait ruiner en frais si on les laissait s'arriérer ».

Zijn beheer zou zonder veel incidenten verlopen zijn indien zich in Januari 1808 geen feit had voorgedaan dat hem in confict bracht met generaal Menou. Deze had hem een brief geschreven in te militaire bewoordingen gesteld. Loy-sels antwoord was kort en bitsig : hij weigerde verder met Menou in contact te treden « afin d'éviter des froissements d'autorité et une correspondance désagréable et nuisible au bien du service de Sa Majesté ». Hij maakt de zaak over aan Cretet, Minister van Binnenlandse Zaken, wijst op de zet van het « leger » tegen de administratie, en vraagt zijn verplaatsing aan naar het Franse gebied. Aanvankelijk antwoordt hem de Minister in gunstige zin, doch Menou heeft de zaak zijnerzijds tot bij de Keizer gebracht en deze geeft de Minister opdracht « de témoigner son mécontentement au préfet sur ce qu'il s'est refusé à une correspondance directe avec le commandant général quoique prescrite par des décrets impériaux du 24 floréal an 13 (14 Mei 1805) ». De Minister antwoordt aan de Keizer : « j'ai fait sentir au Préfet combien il avait eu tort de n'y pas déférer ! ». (8)

Een keizerlijk decreet riep Loysel tot andere functies ; in zijn plaats werd M. Vincent, auditeur van de Raad van State tot prefect benoemd.

Een jaar verliep echter eer deze andere functies aangeduid werden. Bij keizerlijk decreet van 13 Januari 1809, gedagtekend te Valladolid, werd Loysel tot Maître des Comptes benoemd (9) en op 14 Mei 1813 werd hij tot Conseiller Maître aangesteld.

Tony PERRIN, Parijs.

(8) Archives Nationales F 1a, 260.

(9) Ibidem, AF, IV, 350 (dos. 2554, 13 jan. 1809, n° 2).